

Handlingsplan

Ett inspirationsmaterial för er lokala plan
gällande mobbning, diskriminering och
kränkande behandling

Förord

Alla som arbetar i skolan och som har ett intresse av att arbeta med frågor som rör mobbning och kränkande behandling vet hur viktigt det är med en gemensam bas. En bas som samtliga vuxna i skolan känner till, är förtrogen med och följer. Detta görs delvis genom att skapa en lokal handlingsplan. Den lokala handlingsplanen ska ligga till grund för hur man sedan arbetar med och hanterar frågor som rör mobbning, kränkande behandling och trakasserier.

Delvis görs också detta genom att skapa engagemang hos de vuxna. Många är ni eldsjälar där ute som driver på för att förbättra arbetet mot mobbning och kränkande behandling, lika många är ni som gång på gång hänvisat till överenskomna regler, planer och aktuell lagstiftning.

Vår förhoppning är att vi med denna text ska kunna bidra till att ännu fler får och tar möjligheten att sätta sig in i detta viktiga arbete. Det har sagts förut men det tål att sägas igen - tillsammans är vi starka.

Vad kan eller bör finnas med i er handlingsplan?

Förslag på innehåll i er handlingsplan/likabehandlingsplan.

1. Vad är mobbning, kränkande behandling och diskriminering?
2. Förebyggande arbete. Hur arbetar ni med att förhindra att mobbing, kränkningar och diskriminering uppstår?
3. Vad säger lagen? Då handlingsplanen är ett mycket viktigt verktyg i arbetet mot mobbning, kränkningar och diskriminering bör alla ta del av den och det bör finnas tydliga hänvisningar till lagstiftningen.
4. Hur gör ni för att upptäcka kränkande behandling?
5. Anmälningssplikt.
6. Utredning, åtgärder och handlingsplikt. Vem gör vad och vilka instanser ska kopplas in?
6:1 Ansvarsfördelning
6:2 Föräldrar
7. Trygghetsteamet - vem gör vad och vilka finns med?
8. Dokumentation. Se till att ha tydliga rutiner kring all dokumentation.
9. Uppföljning - när, var, hur och vem?
10. Hur når vi ut till samtliga (vuxna i skolan, elever och föräldrar) med information om hur vi arbetar med dessa frågor?
11. Hur ser vi på fortbildning?
12. Revision.

1. Definition

Vad är mobbning/kränkande behandling/diskriminering?

I dag talar inte skollagen längre om mobbning utan om kränkande behandling. I denna text kommer båda begreppen att finnas med, mycket tack vare att mobbning är ett använt begrepp i vardagligt tal.

Mobbning som är en form av kränkande behandling innebär upprepade negativa handlingar som avsiktligt och medvetet utförs av en eller flera personer med avsikten att skada eller skapa obehag. Det är viktigt att fundera på vad som är mobbning på just din skola? Även då det finns en definition så är det inte säkert att den är förankrad hos just er.

Begreppet diskriminering har sin grund i diskrimineringslagen och syftar till då en elev blir negativt behandlad på grund av någon av de sju diskrimineringsgrunderna: kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning eller ålder.

2. Förebyggande arbete

Redogör i handlingsplanen för hur ni arbetar med det förebyggande arbetet.

Använder ni er av någon specifik metod, hur gör ni barnen delaktiga, hur är föräldrarna involverade och har ni till exempel gjort en kartläggning av den fysiska miljön? Att få vara en del av det sammanhang man tillhör, att få känna sig sedd och bli bekräftad är inget mindre än grundläggande mänskliga behov. Att dagligen behöva leva med att inte få dessa behov tillgodosedda kan ganska uppenbart vara högst besvärande.

Inom alla grupper, såväl i vuxna sammanhang som i barns och ungas sammanhang pågår en ständig kamp för att få erkännande. Denna kamp om erkännande förhåller sig till de normer som råder i just den gruppen eller på den skolan, och det är i rådande normer som en del av svaren till

att hitta ett bra, fungerande förebyggande arbete finns. Det har funnits, och kanske fortfarande finns, en uppfattning om att det allt som oftast är socialt negativt utmärkande barn/unga som är förövare och att det är den till synes svaga eleven som blir ett offer. Forskning utförd av Christina Salmivalli slår hål på den uppfattningen och beskriver mobbningen mer som ett mellanmänniskt fenomen. Här sätts de elever som utsätter andra för mobbning in i ett sammanhang. I en klass där mobbning pågår är nästan uteslutande alla, på ett eller annat sätt, deltagande - aktivt, som påhejare eller som tysta medhållare. Dock finns det de som är mer pådrivande. Dessa personer har inte sällan förmågan att kunna läsa av sociala sammanhang, och är därför duktiga på att räkna ut vem de ska gå på och hur de ska bära sig åt för att själva skaffa sig en bättre position i gruppen. De kan också tillhöra de elever som av läraren uppfattas som trevliga och socialt utvecklade, och av eleverna som en auktoritär värd att lyssna på. Detta kan i sin tur skapa svårigheter i att upptäcka mobbning och även missleda de vuxna i sin planering kring arbetet mot mobbning.

Det är därför av yttersta vikt att varje vuxen i skolan bidrar till att identifiera de som är drivande i mobbningen. I värsta fall kan det annars leda till att de goda försöken att arbeta förebyggande snarare skapar mer utrymme och grogrund för mobbning. När barnen själva uttalar sig om mobbning kan de med enkelhet redogöra för de normer och värderingar som råder i deras klass. De vet vad och vem de ska förhålla sig till för att minska risken för att hamna utanför eller råka ut för kränkningar. Att som vuxen bedriva arbete mot mobbning och kränkande behandling utan att vara medveten om detta försvårar naturligtvis det hela. Barn vet att det är fel att utsätta andra för mobbning men behovet av att få erkännande i gruppen kommer ofta före. Det kan leda till att man som elev följer den starka i gruppen och utför handlingar som man annars inte skulle göra.

Det kan också innebära att man helt och hållet håller tyst. Gruppen blir då som ett slags skydd för individen som gör det enklare att utsätta någon för kränkningar.

Ta dig tid att verkligen studera och fundera på vilka normer, värderingar och vilka slags hierarkier som råder i den eller de klasser som du är delaktig i. Utan insikt i detta blir det en mycket svårare uppgift att förändra något till det positiva.

Kartläggning av er skolas normer

Normer (sociala normer) är ett sociologiskt begrepp som ofta är underförstådda eller annars allmänt delade förväntningar och

regler på hur individer ska förhålla sig till varandra i en grupp och hur man bör uppföra sig. De som bryter normen riskerar att hamna utanför. Därför är det viktigt att göra en kartläggning av de rådande normer som finns på din skola eller i din klass.

Ett första steg i arbetet med att identifiera rådande normer kan vara att skapa ett frågeformulär som eleverna anonymt får svara på. På nästa sida följer några förslag på frågor att ta med i ett sådant formulär. Anpassa frågorna efter dina och din grupps behov och starta kartläggningen av de bestämmande normerna som råder hos dig.

För att bli accepterad/omtyckt i klassen:

1. Det är viktigt att ha "rätt" kläder?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

2. Märket på kläderna spelar ingen roll?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

3. Det är okej att tycka om skolan?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

4. Man bör tycka illa om skolan?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

5. Det är viktigt att man gör sina läxor?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

6. Det är viktigt att strunta i att göra sina läxor?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

7. Det är viktigt vilket märke man har på sin surfplatta/mobiltelefon?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

8. Märket på surfplattan/mobiltelefonen spelar ingen roll?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

9. Det är viktigt vart och hur man bor?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

10. Vart och hur man bor har ingen betydelse?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

11. Det är viktigt att tycka om och vara duktig på (ofta utövad aktivitet)?

Instämmer helt

Instämmer delvis

Instämmer inte

I alla sociala sammanhang finns det regler och normer att förhålla sig till. Det är inte av ondo utan en förutsättning för att en grupp ska fungera. Det är först när dessa regler och normer tvingar individer att göra, vara, och utföra vissa handlingar som leder till önskat resultat som vi behöver skapa förändring. Ett sätt att belysa detta är naturligtvis att diskutera det. Ett annat kan vara att göra olika övningar. Nedan följer en övning som är tänkt att belysa skillnaden i sociala hierarkier samt vikten av att få känna delaktighet.

Övning:

Dela in klassen i mindre grupper om sex-nio personer. Förbered lappar som gör att deltagarna enkelt kan skiljas åt, till exempel post-it-lappar i olika färger eller enfärgade lappar med olika tecken på. Det viktiga är att de kan skilja på varandra och att lapparna kan fästa i pannan.

Du som ledare går runt i gruppen, som förslagsvis sitter i ring, och fäster lapparna i pannan på deltagarna. I en grupp om åtta bör sex lappar vara lika och två av dem annorlunda. Till exempel är sex av dem gula och två av dem gröna. Du har på förhand berättat att gruppen ska diskutera och komma fram till något, det kan vara vart klassen skulle vilja åka på skolresa, vilken maträtt de önskar i skolmatsalen, hitta argument för varför de borde slippa läxor eller varför sommarlovet borde vara längre.

Det du också har berättat för grupperna är att de som exempelvis har gröna lappar i pannan inte ska lyssna eller fråga saker. De med gula lappar pratar som vanligt.

Beroende på vilka förutsättningar som finns i din grupp kommer en sådan övning ta sig i uttryck på olika vis. Du känner dina elever bäst och vet därför om övningen är lämplig eller inte.

Efteråt är det mycket viktigt att diskutera hur det kändes att inte bli sedd eller lyssnad på. Fråga vad de tror att en sådan person är villig att göra för att slippa samma bemötande nästa gång (koppla till normer).

Det finns otaliga saker att göra i det förebyggande arbetet mot mobbning och kränkande behandling. Om det gick att skriva en handlingsplan, likt en instruktionsmanual för en IKEA-möbel så hade det gjorts. Varje skola är unik och har unika förutsättningar. Därför bör det förebyggande arbetet alltid ta sin början i en noggrann och väl planerad kartläggning.

3. Vad säger lagen?

Ingen elev får bli utsatt för kränkande behandling. Så står det i skollagen och det är det som ni har att förhålla er till.

Det råder inga tvivel om tydligheten i skollagen vad gäller kränkande behandling.

Kränkande behandling definieras som ett uppträdande som kränker en elevs värdighet och som inte har sin grund i diskrimineringsgrunderna. (Kön, könsöverskridande identitet eller uttryck, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionsnedsättning, sexuell läggning, ålder). Det ska också finnas en handlingsplan, utifrån diskrimineringslagen, som tydligt visar hur er skola arbetar med diskrimineringsgrunderna.

Diskrimineringslagen säger att verksamheten ska ha ett aktivt och målinriktat arbete för att på bästa sätt främja elevernas lika rättigheter och möjligheter, oavsett kön, etnisk tillhörighet, religion eller annan trosuppfattning, funktionshinder eller sexuell läggning.

De två planerna kan tas fram separat och senare sammanföras till en och samma. Skollagen tillsammans med diskrimineringslagen är de lagar som finns för att skydda barn och elever från kränkningar, trakasserier och diskriminering i skolan. Planen eller planerna ska tas fram varje år och innehålla nödvändiga åtgärder och vara beskrivna med tidsförhållanden.

Den verksamhet, vars plan till exempel inte lever upp till diskrimineringslagens krav riskerar böter.

Lagen är tydlig - det är huvudmannen (ägaren) som bär ansvaret för att skolan arbetar mot kränkande behandling. Vidare är skolpersonalen skyldig att anmäla kränkningar av elever till rektorn som i sin tur ska rapportera vidare till huvudman. Det ligger också på skolans ansvar att bedriva utredningar kring all kränkande behandling, och skolan har dessutom handlingsplikt. Alltså, kränkningar ska utredas och det ska tas fram åtgärder som får kränkningarna att upphöra på både kort och lång sikt. I de fall en elev och dess föräldrar väljer att driva ett ärende vidare till Skolinspektionen eller Barn- och elevombudet så kan skolan bli granskat utifrån ovan plikter och bli tvungna att lämna ifrån sig sin dokumentation i ärendet.

4. Upptäcka mobbning

Beskriv tydligt hur ni arbetar med att upptäcka mobbning och kränkande behandling. På detta sätt blir det enklare för nya lärare att snabbt sätta sig in i arbetet. Som nämnt ovan finns det normer och värderingar som i stor utsträckning präglar det sociala spelet. Att förstå dem är en viktig del i att kunna upptäcka mobbning. Hur gör ni och varför gör ni så?

Kom ihåg att barnen/de unga är experter på området. De vet var, när och hur kränkningar vanligtvis uppstår. Hur involverar ni dem?

Ett bra sätt kan vara att till exempel låta göra en kartläggning av den fysiska miljön. Dela ut kartor till barnen och låt dem anonymt ringa in eller kryssa för de områden på skolan där de vet att det uppstår kränkningar eller där de känner sig mindre trygga. På detta sätt får ni snabbt en bild av hur eleverna själva upplever den fysiska miljön.

Vet eleverna vem de ska gå till om de vill berätta något? Och kanske ännu viktigare, känner eleverna förtroende för den eller de personer som de är hänvisade till?

Ytterligare ett sätt är att skapa en slags brevlåda, fysisk eller digital, där barnen kan lämna information om de önskar.

Hur ser er närvaro ut på internet?

Vi är alla i dag mycket medvetna om att mobbning och kränkningar sker såväl i den fysiska vardagen som i den virtuella. Vad gör ni för att finnas till hands på nätet? Vi har genom åren mött mängder av skolpersonal som på eget bevåg försökt att hitta vägar till en större närvaro på nätet, mycket därför att de känt att de måste. Somliga ägnar kvällar åt att finnas till hands, en del skolor har digitala rastvakter och andra använder sociala medier som ett slags intranät tillsammans med barnen.

Likväl som ni beskriver i er plan hur ni arbetar för att upptäcka mobbning och kränkningar ska ni också redogöra för hur ni agerar för att upptäcka diskriminering. Var inte rädda för att bli övertydliga i detta dokument. Alla som tar del av det ska på ett enkelt sätt kunna förstå och sätta sin i arbetet.

På nästa sida följer ett exempel på hur ni kan gå till väga för att upptäcka kränkningar som sker eller skett på er skola. Kopiera gärna sidan och dela ut den till eleverna i klassen.

Enkät - ringa in det alternativ som stämmer bäst in på dig

Kille Tjej

Jag har blivit utsatt för mobbning eller kränkningar i skolan.

Ja Nej

Om ja, vart var du när mobbningen eller kränkningen ägde rum?

Klassrummet Skolgården Korridoren

Matsalen Omklädningsrum Annan plats

Om ja, vilken sorts kränkning var det?

Slag eller spark Elak kommentar Fick inte vara med

Elakt skratt Annat alternativ

Om ja, vem var det som utförde kränkningen?

En klasskompis Någon i en parallellklass

En äldre elev En yngre elev

Om ja, berättade du för någon vuxen?

Ja Nej

Jag har blivit utsatt för mobbning eller kränkningar på nätet?

Ja Nej

Om ja, vem var det som utförde kränkningen?

En äldre elev En yngre elev

En klasskompis Någon i en parallellklass

Annat alternativ

6. Handlingsplikt, utredning och åtgärder

Var noga med att beskriva vilka rutiner ni har när en kränkning har kommit till er kännedom. Anledningen till att det ska finnas tydliga rutiner kring hur ni hanterar upptäckta fall av kränkningar är för att situationen snabbt ska kunna åtgärdas i enlighet med den skyldighet som åligger verksamheten. Skyldigheten innebär att stoppa kränkningen och se till så att den inte upprepas.

Vilka rutiner som finns på just er skola ska vara känt av såväl personal som elever och vårdnadshavare. När det kommer till det åtgärdande arbetet så räcker det med att det yttersta ansvaret tillfaller en mindre grupp. En grupp som ofta kallas trygghetsteam, likabehandlingsteam eller antimobbningsteam. Denna grupp bör bestå av vuxna från elevhälsan, rektor och representanter från lärarkåren. Det är av yttersta vikt att samtliga berörda parter känner till hur de ska kontakta denna grupp som är utsedd att åtgärda befintlig situation.

6.1 Ansvarsfördelning

Specificera vem som har ansvar för de olika delarna.

Till exempel:

Rektorn ansvarar för att årligen upprätta en likabehandlingsplan. Se till att personalgruppen besitter nödvändiga kunskaper samt är förtrogen med innehållet i likabehandlingsplanen. Rektorn har också ansvar för att det finns ett väl fungerande dokumentationssystem och att det på enheten bedrivs ett fullgott förebyggande arbete.

Skolpersonalen ansvarar för att ta till sig den information som finns tillgänglig och att skapa sig en god förståelse för innehållet i handlingsplanen. De ansvarar för att reflektera över sin egen roll utifrån ett likabehandlingsperspektiv samt att rapportera samtliga fall av kränkningar eller diskriminering. Elevgruppen ansvarar för att skapa sig en god uppfattning om innehållet i handlingsplanen samt för hur de agerar mot varandra.

6.2 Föräldrar

Hur involverar ni elevernas föräldrar i frågor som rör mobbning och kränkningar?

Det är viktigt att föräldrarna har kännedom om hur arbetet med kränkningar och mobbning sker på den skola där de har sina barn. Hur arbetar ni förebyggande, hur arbetar ni med akuta situationer, vem är ansvarig och vem bör de vända sig till vid behov?

Att göra föräldrarna delaktiga i dessa processer kan många gånger underlätta och skapa goda relationer mellan skolan och hemmet. Att som förälder veta exakt hur man ska gå till väga om det uppstår en mobbningsituation eller en kränkning skapar trygghet. Att dessutom som förälder verkligen få se och ta del av det arbete som sedan sker skapar ännu mer förtroende. Förutsatt att det som sker gör det i enlighet med det som kommunicerats. En förälder ska naturligtvis inte vara delaktig i hela processen men däremot bli informerad på ett så detaljerat plan som möjligt.

I *Bästis*, tidigare material utgivet av Aktiv Skola, finns en del som heter *Föräldrar för föräldrar*. Den delen syftar till att skapa en mer sammansatt föräldragrupp som med gemensamma insatser kan stötta barnen, skolan och varandra.

Om du inte tagit del av det materialet kan vi rekommendera dig att ladda ner det och ta del av innehållet i *Föräldrar för föräldrar*. Idén går enkelt uttryckt ut på att samla föräldrarna, de som själva vill, för att gemensamt hitta strategier för att stärka varandra i sin föräldraroll, hitta vägar till att samarbeta ännu bättre med skolan och för att stärka barnen. I de fall dessa sammankomster är lyckade och där många föräldrar deltar uppstår en bra möjlighet för skolan att finnas representerad och samtala, informera och dela erfarenheter med föräldrarna kring mobbning och kränkningar.

7. Trygghetsteamet

I de fall då en elev blivit kränkt och detta inte kan redas ut omedelbart så ska rutiner följas så att fallet omedelbart blir ombesörjt av gruppen som har det yttersta åtgärdande ansvaret, här kallat trygghetsteam. Utredningskrav föreligger till exempel även om det inte finns några bevis som styrker att en kränkning har ägt rum.

(Diskrimineringslagen säger att då en utbildningsanordnare får veta att en elev blivit utsatt för trakasserier eller sexuella trakasserier åligger en skyldighet att utreda, och i de fall det krävs tillämpa skäliga insatser.)

Trygghetsteamets första uppgift blir, enligt skyldighet, att omgående göra en utredning. Detta ställer höga krav på flexibilitet för trygghetsteamets medlemmar som behöver finnas tillgängliga med kort varsel. Detta ställer i sin tur höga krav på verksamheten i stort som behöver finnas till hands och täcka upp för trygghetsteamet. Tydliga rutiner för hur och vem som ska täcka upp ska finnas förankrade.

Medlemmarna av trygghetsteamet behöver specialkompetens i hur de ska agera i det åtgärdande och utredande arbetet.

Vanligen förs samtal med de parter som är inblandade för att ge både den som är utsatt och den eller de som utsätter möjlighet att sätta ord på händelsen, dock bör detta ske med en, om utsättarna är fler, åtgången. Det underlättar om den utredande delen i de här situationerna är två. En som kan fokusera på själva samtalet och en som sköter dokumentationen. Samtalet ska fokusera på faktiska händelser och de känslor och tankar som är förknippade med dessa. Det är av yttersta vikt att medlemmarna i trygghetsteamet tydligt och sakligt förklarar skolans inställning till det som utredningen syftar till. Ert förhållningssätt till en nolltolerans mot kränkningar och mobbning och hur ni förmedlar det är av yttersta vikt.

Hur omfattande en utredning blir är helt beroende på fallets art. Det kan mycket väl vara så att det under samtalen framkommer uppgifter som gör att trygghetsteamet behöver tala med fler elever, utföra observationer av elevgruppen eller samla in skriftliga tankar från ett större urval av elever. I många fall är det också till hjälp att ta in tidigare dokumenterade utredningar.

Som helhet ska en utredning som utförs av trygghetsteamet utföras objektivt och från alla synpunkter. Det är också viktigt att komma ihåg att en utredning inte får stanna vid att det står "ord mot ord". Skolan måste bilda sig en uppfattning om vad som har hänt eller inte hänt för att sedan ta ställning till hur man ska gå vidare. För utifrån det som kommer fram under utredningen ska verksamheten skapa en plan för hur man ska åtgärda och förebygga så att det inte upprepas.

8. Dokumentation

Dokumentationen som tas fram till följd av en utredning är mycket viktig. Dels för att den kan komma att vara till hjälp vid senare tillfälle under samma eller annan utredning, dels i det fall då fallet blir ett rättsfall.

Var förvarar ni dokumentationen, är det säkert, och har behörig personal tillgång till den? Detta är frågor som det inte bör finnas några frågetecken kring.

9. Uppföljning

När, var och hur sker en uppföljning?

För att kunna säkerställa att mobbning, kränkning eller diskriminering har upphört måste det till en uppföljning. Se till att rutiner kring detta finns tydligt dokumenterat i er handlingsplan. När ska det göras? Vem är det som ska göra det och vad görs med den information som framkommer under uppföljningen? Räcker det med att prata med eleverna eller bör man göra en mindre utredning igen?

Även här förväntar sig föräldrarna att få återkoppling på hur det går. En sak som kan vara bra och som också blir naturligt i sammanhanget är att koppla uppföljningsprocesserna till det förebyggande arbetet. På det viset kan man sluta cirkeln och därmed blir det lite av ett kretslopp. För en sak ska vi ha klart för oss, den dagen då vi tänker att vi är färdiga, att vi gjort allt som behövs är den dagen då vi bör överväga att göra något annat. Arbetet mot kränkningar och mobbning är en fortgående process som alltid behöver följas upp och utvärderas.

10. Hur når vi ut?

Hur gör vi egentligen för att alla berörda parter ska bli förtrogna i processerna?

Vi har alla varit med om dokument och material som skapas med avsikten att alla ska ta del av det men som i själva verket bara blir ett osynligt papper på anslagstavlan eller ett oläst mail i inkorgen. Det är såklart allas ansvar att ta till sig det som av skolledningen förmedlas, men räcker det? I bästa fall - ja. I de fall det inte räcker behöver ni hitta en strategi för att nå ut, till både kollegor, elever och vårdnadshavare. Beskriv i er handlingsplan hur ni tänker förmedla er, och vart man kan hitta aktuell information (och gör det övertydligt). Ingen ska kunna komma och säga "att det där hade jag inte en aning om".

11. Fortbildning

Hur gör ni för att samtliga parter och primärt trygghetsteamet får nödvändiga kunskaper och möjlighet att vidareutveckla dessa?

Tydliggör i er plan hur ni ser på fortbildning. Vad ni anser behövs, för vem och när. Att arbeta mot mobbning och kränkningar är både tidskrävande och många gånger en utmanande uppgift. Att ta för givet att vem som helst ska kunna göra det på ett tillfredsställande sätt är fel. Som med allt annat så krävs det en djupare förståelse för de delar som påverkar mobbning och kränkningar.

Men kom ihåg att varje skola är unik vilket också betyder att all fortbildning kanske inte passar era behov, även om fortbildning sällan eller aldrig är dåligt. Det är därför viktigt att ni kartlägger er egen skola och utifrån den kartläggningen, tillsammans med en kartläggning av den kunskap som finns i teamet, bestämmer i detalj vilken sorts fortbildning som behövs. Var inte rädda för att använda eventuell kompetens som finns i kollegiet eller för den delen i föräldragruppen.

Vill ni ta del av extern fortbildning finns det diverse olika alternativ. Ni kan anlita en föreläsare/utbildare som kommer till er. Ni kan åka iväg på utbildningsdagar eller ta del av utbildningar som finns att tillgå online. Men kom ihåg att i sammanhanget först ta reda på vilken slags fortbildning som gagnar dig och verksamheten bäst. Vi vet ju att en skolas plånbok inte är hur välfylld som helst och att det därmed är begränsat hur många olika moment var och en av er kan tillgå.

En tanke som kan vara värd att nämna i sammanhanget är att kostnaden för en eventuell fortbildning med största sannolikhet är lägre än kostnaden för eventuella rättsliga påföljder, som i sin tur skulle kunna påvisas ha samband med att skola eller huvudman nekat just fortbildning.

12. Revision

När handlingsplanen är färdig bör datum för revision av densamma bestämmas. När det väl blir dags för revision ska en redogörelse för hur de planerade insatserna och åtgärderna har genomförts under året medfölja. Viktig är såklart att uppdatera eventuella ändringar som behöver göras eller lärdomar man gjort. Vi talar ofta om levande dokument, gör er handlingsplan lika levande och lika viktig som de barn och unga som ni arbetar med.

Avslutande ord

Alla vi som själva har blivit utsatta för mobbning, kränkningar eller diskriminering vet hur fruktansvärt det kan vara. Några av oss bär med sig upplevelserna hela livet medan andra ganska snabbt kan skaka av sig det man varit med om. Detta beror säkerligen på många olika faktorer - tiden för det inträffade, vem som utförde handlingen och om det var inför andra. Hur livet såg ut just då och vilken slags relation vi hade till förövaren.

Med det sagt ber vi dig att återigen att komma ihåg att tänka på att samma situation upplevs olika av olika individer. Känner man sig utsatt så är man det. Ingen kan ta den känslan ifrån en och ingen ska förringa den.